

POSUDEK VEDOUČÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE Historický ústav FF UHK

Obraz zářijových masakrů roku 1792 v západní historiografii Vít Zvěřina

Kvalifikační práce z historiografie je do značné míry rizikovým podnikem, příslovečným „minovým polem“ pro studenta i vedoucího práce. Vždy je tu naděje, že studentovi se podaří učinit potřebný epistemologický krok „za oponu“ prostého popisu minulé reality a uchopit historiografii jakožto odraz širších intelektuálních, politických či sociálních procesů. Zároveň je tu však také nenulové, ze zkušenosti lze říci dokonce velmi vysoké riziko, že se tento krok nezdaří a práce degraduje v nejhorším případě až někam k „telefonnímu seznamu“ autorů a jejich děl.

Předložená práce Víta Zvěřiny nepatří – bohužel i naštěstí – ani k jedné z těchto variant. Nepochybně není pouhým přehledem textů tematizujících tzv. zářijové masakry roku 1792, tj. jeden z uzlových bodů na ose vývoje jedné z neanalyzovanějších událostí moderních dějin – velké francouzské revoluce. Je nepochybně mnohem více, neboť autor se poctivě snaží nesmírné množství literatury k tématu systematicky utřídit a konceptuálně uchopit tak, aby dokázal identifikovat jednotlivé proudy myšlení a analyzovat jejich strukturu. Bohužel však, tato snaha zůstává jaksí napůl cesty a navzdory téměř titánskému úsilí je tak práce nakonec sisyfovským dílem – autor sice rozplétá síť historiografického obrazu revoluce, ale nikdy ji zcela neuplete, a obraz, který se pokouší vykreslit, zůstává až příliš hluboko zabředlý ve snaze pokrýt všechny autory i zákoutí jejich tvrzení, než aby se stál sám o sobě nosným historiografickým textem. Čím to?

Vít Zvěřina začíná svou práci slibně – jasně dává najevo, že jej nezajímají masakry samotné a vůbec historicita revoluce, a pouze pro potřeby čtenáře stručně a jasně definuje, čím vlastně masakry září roku 1792 byly. Výrazně méně efektivní je již v definici „západní historiografie“, která je zde pojata v zásadě jazykově (výčtem) a nakonec poněkud neurčitě. Již zde tak vyvstávají pochyby, zda není výzkumný záměr možná až příliš ambiciózní, neboť autora nutí doslova zabřednout do masy literatury, která je mu pramenem (a kterou, což je

třeba ocenit, skutečně jako pramen využívá). Jakoby mu pak nezbyval prostor na jakoukoliv konceptualizaci, resp. reflexi nejrůznějších debat (a že jich je!) o povaze revoluce – ve vztahu k masakrům je to například ve Francii vysoce politizovaná otázka její možné genocidní povahy, jejíž pomnutí je v takto koncipované práci (která se zabývá prakticky historiografií velmi podobného problému, jen o půl roku dříve) minimálně na pováženou.

V textu, který následuje, je autor zcela pohlcen svým cílem „analyzovat základní témata, která se objevují v interpretacích autorů“ myšlenkových proudů, které pro potřeby svého přehledu identifikuje. Vychází přitom z práce Daniely Tinkové a dělí obraz masakrů na tři paralelní „příběhy“: liberální, konzervativní a socialistický. Toto dělení lze akceptovat coby základní výchozí bod a nástroj, jak komplikovanou problematiku uchopit, autorovi se však nedaří je promítnout do samotné „kritické analýzy“. Například liberální příběh tak sice ještě dále dělí na proud liberální, republikánský a „kritický (myšleno zřejmě revizionistický či postmoderní), za krajně problematické ale považují skutečnost, že vlastně nikde není řečeno, co si pod těmito kategoriemi autor představuje. Co je „liberální“ (mimo zaměření na klasický liberalismus 19. století)? Jak se má liberální k „demokratickým myšlenkám“? A hlavně, *jak přesně* se tyto diskurzy projevují v samotných textech?

Analogicky podobné problémy si s sebou nesou i zbývající dva příběhy, konzervativní a „socialistický“. Autor ještě relativně úspěšně naznačuje, kam se jednotlivé myšlenkové proudy ubírají ve své snaze uchopit vybrané aspekty revoluce, selhává však v „důkazním řízení“, kdy se mu příliš nedaří vysvětlit, jak se tato snaha projevuje v konkrétních textech. Nepochybně jde i o důsledek poněkud nešťastné vnitřní struktury hlavních kapitol, jež jsou sice navenek strukturovány velmi zajímavě tematicky (tj. autor sleduje hlavní narativy a jejich cíle), ve skutečnosti je však autor poněkud otrocky podřizuje chronologickému přehledu jednotlivých autorů a jejich hlavních tvrzení.

Výsledek je tak stále do značné míry „telefonním seznamem“, a navíc ještě zmateným, neboť k jednotlivým autorům i tématům se diplomant opakovaně vrací, jen aby záhy přeskočil dále či někam jinam. Výsledek pak i přes autorovo zjevně obrovské úsilí prakticky znemožňuje identifikovat hlavní historiografické obrazy jednotlivých příběhů, neboť ty jsou doslova utopeny v záplavě podrobných rozborů jednotlivých děl, jež opakovaně ztrácejí ze zřetele, k čemu vlastně chtějí dojít. Zde je opět zjevná souvislost s chybějící přesnou definicí ideologických kořenů jednotlivých diskurzů/příběhů – protože nevíme, co je charakterizuje, nemůžeme do nich ani příliš kontextualizovat jednotlivá díla a podřídít jim jejich analýzu.

Ostatně podobný problém vykazuje autorova práce s jednotlivými autory – výsledkem je často prostý popis jejich závěrů, neboť autor nijak nerozvádí intelektuální, politické či sociální pozadí jejich tvorby – což je možná pochopitelný problém u autorů soudobých, nicméně u jmen jako Thiers, Lamartine či Taine je to krajně problematické.

Ne zcela organická je i snaha zahrnout do výsledného obrazu českou historiografii, což nás opět přivádí k neurčitě definovanému výzkumnému poli „západní historiografie“. To by ale bylo možno autorovi snad i odpustit, kdyby se mu podařilo se v analytickém úsilí soustředit na několik jasně definovaných myšlenkových proudů a jim zcela podřídit práci s prameny, což se však příliš neděje. Téměř navzdory tomuto systémovému nedostatku se textu nicméně alespoň podařilo zformulovat několik relativně zajímavých závěrů, kdy mezi jinými i trefně poukazuje jak na skutečnost, že liberální a levicový diskurz k sobě mají blíže než by si asi byli mnozí autoři ochotni přiznat, tak i na to, že konzervativní diskurz se v interpretaci revolučního dění a násilí neobejde bez svých ideologických protějšků coby negativních odrazů (neboť je obrácen proti nim), kdežto ony (liberální a levicové teze) ospravedlňují události primárně samy vůči sobě a své ideologii, resp. musí zdůvodnit rozpor mezi ideologií a praxí revoluce. O něco méně přesvědčivý závěr, který zavání truismem vysloveným ostatně již v samém úvodu, je pak ten o inherentní „rozporuplnosti“ obrazu masakrů. Jistě, tato rozporuplnost je podstatou autorovy analýzy – není ale také důvodem, proč se do ní vůbec pustil? A není pak takový závěr málo?

Jakkoliv nerad, musím v kontextu jisté zmatenosti, či spíše neurčitosti autorových závěrů zmínit ještě jednu zásadní skutečnost, a tou je stylistická (nikoliv gramatická) kvalita textu. Autor je zjevně sečtělý, inteligentní a zběhlý v používání jazyka, nicméně jeho schopnost konstruovat text je – jaksi neúplná. Problém není, že by jeho věty byly konstruovány zcela špatně či nesrozumitelně – problém je, že často svůj význam skrývají za vrstvu eufemismů, synonym a komplikovaných opisů relativně jednoduchých tvrzení. Nelze uvést dostatečné množství příkladů, které by celý problém osvětlily v jeho plném rozsahu, a tak lze jen poukázat na skutečnost, že věty jako „události 10. srpna jsou negativně ovlivněny právě zářijovými dny“ či „autory spojuje snaha o ukotvení nosných idejí revoluce a určitého legálního demokratického přístupu“ jsou spíše špičkou ledovce konstrukcí, jež vyvolávají více otázek, než jich zodpovídají. O formulacích jako „diktátorství provozované Výborem“ ani nemluvě. Bohužel, text Víta Zvěřiny tímto jevem trpěl od počátku a ani přes společnou snahu autora a

vedoucího práce se nepodařilo jej eliminovat do té míry, aby zbytečně nesrážel kvality, jimiž text – někde hluboko pod vrstvou slov – nepochybně disponuje.

Shrnuto a podtrženo, diplomová práce Víta Zvěřiny je ze všeho nejvíce smutným příkladem nesmírné odvahy a ambiciózní snahy pojmout komplikované téma, jež se nakonec obrátily proti samotnému autorovi. Ten si zjevně ukousnul až příliš velké sousto, i tak je však třeba ocenit píli a úsilí, s jakými se s ním popasoval. Textu by nepochybně prospělo ještě několik měsíců usilovných prací a také mnohem častější konzultace s vedoucím, a z nadějného polotovaru by mohlo vzniknout zajímavé dílo rozpracovávající naznačené směry výzkumu. I v této podobě si však, jak pevně věřím, práce zaslouží být obhájena, zvláště když bude mít autor během obhajoby lépe osvětlit své hlavní závěry. Z toho důvodu ji **doporučuji k obhajobě**.

V Olomouci dne 15. srpna 2022

.....
Doc. Mgr. Jiří Hutečka, Ph.D.